

Eğitim Bilimlerinin Kassandrası

L. Işıl Ünal İçin Yazılar

Derleyenler:

Seçkin ÖZSOY
Erdal KÜÇÜKER
Gülay ASLAN
Halil BUYRUK

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Eğitim Bilimlerinin Kassandra'sı

L. Işıl Ünal İçin Yazılar

Derleyenler: Seçkin Özsoy, Erdal Küçükler, Gülay Aslan, Halil Buyruk

Kapak: Ekin Kızılkaya

Sayfa Düzeni: Buse Dilara Dirim

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2022 Mayıs, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-42-4

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Meteksan Matbaacılık ve Tek. San. Tic. Aş.

Sertifika No: 46519

Beytepe Köyü Yolu Bilkent No:3 06800

Çankaya – Ankara / TÜRKİYE

T: +90 312 266 44 10 / 652

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Eğitim Bilimlerinin Kassandrası

L. Işıl Ünal İçin Yazılar

İçindekiler

ÖNSÖZ	9
FATMA GÖK	

SUNUŞ	15
--------------------	----

BÖLÜM I EĞİTİM BİLİMLERİ ÜZERİNE YAZILAR

AKADEMİSYENLER VE AYDINLAR'	21
İZZEDDİN ÖNDER	

GERÇEKLERLE BAĞDAŞMAYAN SÖYLEMLERDEN ÖRNEKLER VE SONUÇLARI	39
RIFAT OKÇABOL	

AKADEMİK TASFİYENİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ	53
DENİZ FIRAT	

EĞİTİM (BİLİMİ-BİLİMLERİ) ARAŞTIRMALARINDA PARADİGMALAR SAVAŞI	77
ALİ BALCI	

EĞİTİM BİLİMLERİNİN VARLIK SORUNU: ÖZERKLİK NE İŞE YARAR?	99
ALİ TANSU BALCI	

BİR ÇALIŞMA OLARAK BİLİMSEL ÇALIŞMANIN ÖZERKLİĞİ	109
ASLIHAN HANCI	

L. IŞIL ÜNAL: YENİ BİR EPİSTEMOLOJİK TOPLULUK KURMAK	119
NURETTİN BELTEKİN	

"RAHATSIZ ETMİŞ" BİR EĞİTİM BİLİMCİNİN PORTRESİ: L. IŞIL ÜNAL	137
SEÇKİN ÖZSOY	

BİR DERSİ OKUTMAK: EĞİTİM SOSYOLOJİSİ ÜZERİNE DENEMELER	163
MİNE GÖĞÜŞ TAN	

AKADEMİDEKİ BEDENSİZ RUH: EĞİTİM İKTİSADI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	181
SABRİ GÜNGÖR	

FEMİNİST PEDAGOJİ	197
YEŞER TORUN	

BÖLÜM II
EĞİTİM ÜZERİNE YAZILAR

EĞİTİMDE TOPLUMSAL AYRIŞMA VE TOPLUMSAL YENİDEN ÜRETİM SÜRECİ: MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİ PROFİLİ BAĞLAMINDA BİR ARAŞTIRMA.....	215
GÜLAY ASLAN	
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM: SINIRLILIKLAR VE ALTERNATİFLER.....	241
HALİL BUYRUK	
AİLE ÖZELİKLERİ VE ‘EĞİTİMSEL SEÇİLİM’: LİSE TÜRLERİNE DAYALI BİR ÇÖZÜMLEME.....	263
BINALI TUNÇ	
SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE ROMANLAR VE EĞİTİM	281
SELDA POLAT HÜSREVŞAHİ	
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ EĞİTİM POLİTİKALARI KISKACINDA MUHAFAZAKÂRLAŞAN PEDAGOJİ.....	297
HÜSEYİN YOLCU	
AKP’NİN EĞİTİMDE MUHAFAZAKÂRLAŞMA POLİTİKALARI VE KAMUSAL EĞİTİME DAİR ÇIKARIMLAR	315
ERDAL KÜÇÜKER	
MİKRO-İKTİDAR FORMU OLARAK “GİZLİ MÜFREDAT” ÜZERİNE BİR ÇÖZÜMLEME.....	335
SEBAHAT ŞAHİN	
EĞİTİM ALANINI YAZILI BASIN ÜZERİNDEN OKUMA: 2017 MÜFREDAT DEĞİŞİKLİĞİ	351
DERYA KAYACAN	
EĞİTİM VE TEKNOLOJİ İLİŞKİSİ	371
YASEMİN KOÇAK USLUEL	
EĞİTİMDE ÖZELLEŞTİRMENİN EĞİTİMİN SUNUMUNA VE İSTEMİNE YANSIMALARI.....	379
AŞİYE TOKER GÖKÇE	
EĞİTİMDE ESNEK ÇALIŞTIRMA BİÇİMLERİNİN ÖĞRENME ORTAMINA YANSIMALARININ ÇÖZÜMLENMESİ	399
NACAR DEMİR EVCİN	
OECD’YE ÜYE OLAN VE OLMAYAN FARKLI GELİŞMİŞLİK DÜZEYİNDE BULUNAN ÜLKELERİN İGE DEĞERLERİNİN TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	415
ŞENAY SEZGİN NARTGÜN, RAMAZAN ERTÜRK, SERDAR KOÇAK ³	
ÜNİVERSİTE MEZUNLARININ İŞ(sizlik) SORUNU: NEDENLERİ VE SONUÇLARI	435
TUNCER BÜLBÜL, GÜVEN ÖZDEM	

TOPLUMSAL SORUNLARIN EĞİTİMSELLEŞ[TİRİL]MESİ.....	457
YALÇIN ÖZDEMİR	
YÜKSEKÖĞRETİM TERKİNDE RIZA POLİTİKASI.....	477
ZAFER KİRAZ	
1980'DEN GÜNÜMÜZE ÖĞRETMENLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ: MESLEKTE 40 YIL	497
NEVRUZ UĞUR	
EĞİTİM HAKKI EĞİTİMİ	521
BURCU AKKAYA, YASEMİN KARAMAN KEPENEKÇİ	
TÜRKİYE'DE MALİYE EĞİTİMİ	539
AYNUR UÇKAÇ	

BÖLÜM III IŞIL HOCAYA DAİR YAZILAR

IŞIL HOCAYLA HASBİHÂL.....	559
SEÇKİN ÖZSOY, ERDAL KÜÇÜKER, GÜLAY ASLAN, HALİL BUYRUK	

IŞIL HOCAYA DAİR ANILAR... ANEKDOTLAR...

56 YILLIK BİR ARKADAŞLIK... ..	597
AYSUN U MAY	
SAYIN PROF. DR. IŞIL ÜNAL HOCAMA	599
YASEMİN KARAMAN KEPENEKÇİ	
PROF. DR. IŞIL L. ÜNAL VE İKİ DERSİ ÜZERİNE	601
EREN AĞIN	
"HÜSEYİN, BUNU O ZAMAN SÖYLEYECEKTİN?"	603
HÜSEYİN YOLCU	
ANI NİYETİNE.....	605
SELDA POLAT HÜSREVŞAHİ	
IŞIL HOCAM İLE İLGİLİ ANIM:	607
ASİYE TOKER GÖKÇE	
IŞIL HOCA VE DAYANIŞMAMIZ.....	609
DERYA KESKİN	
BİR AK-ADAM-İSYAN OLARAK L. IŞIL ÜNAL.....	613
ERGÜL ADIGÜZEL	

Önsöz

**Prof. Dr. L. Işıl Ünal: Freireci Bir Eğitim Bilimci,
Eğitim Emekçilerinin Sıra Arkadaşı,
Benim Meslektaşım, Aziz Dostum, Kızkardeşim...**

Fatma GÖK¹

Meslektaşlarının ve arkadaşlarının Işıl Hocanın eğitim bilimci bir kadın olarak emeklerini takdir etmek için hazırladıkları bu kıymetli kitaba önsöz yazmayı Seçkin (Özsoy) Hoca benden istediği zaman dünyalar benim olmuştu. Ne denli zor bir işi üstlendiğimin farkındaydım, ama bu kadar zorlanacağımı hiç düşünmemiştim doğrusu. Çünkü Işıl Hoca benim çok önem ve değer verdiğim bir meslektaşım, daha önemlisi arkadaşım, kız kardeşim, dostum, yoldaşımdır. Buraya kadarı güzel. Işıl Hoca, içinde doğup büyüdüğümüz bugünün Türkiye'sinde egemenlik ve sömürüye endekslenmiş eğitim gerçekliğimizi ve bu gerçekliğin yeniden üretilmesinin temel müsebbibi olan toplumsal sınıf ve egemenlik ilişkilerini deşifre eden çok kıymetli çalışmalar yapmıştır. Aynı zamanda da bu topraklarda eğitim bilimleri ve eğitim bilimcinin ontolojik ve epistemolojik sorunsalları ile uğraşmaya kendisini adanmış bir bilim kadınına haksızlık etmeden bu önsözü yazmamın zorluğudur beni düşündüren. Seçkin Hocamızla birlikte kaleme aldığı "Eğitim Bilimleri Felsefesi" kitabıyla eğitim bilimlerinin özerk bir disiplin olmasını eğitim camiasının gündeminde tutmuşlardır. Işıl'ın en önemli özelliği eğitim bilimlerinin öğretmen yetiştiren bir araç olarak algılandığı bir camiada gerçek anlamıyla akademinin ve üniversitenin ve en önemlisi de eğitim bilimlerinin özerk bir disiplin olarak anlamını ve önemini içine sindirmiş ve bu durumun görülür kılınması için olağanüstü bir çaba içinde olmasıdır.

Bu yazının başlığında "eğitim emekçilerinin sıra arkadaşı" dedim. Bu tanımlama o kadar gerçek ki. Sevgili Işıl ile yollarımız bu sıra arkadaşlığında birleşti. Capcanlı hatırlıyorum. Eğitim Sen tarafından 2-6 Şubat 1998 yılında düzenlenen 3. Demokratik Eğitim Kurultayı hazırlık çalışmalarına dahil olabilmem için aralarında o dönem Genel Başkan olan Kemal Bal ve Eğitim Sekreteri Cemal Ünlü'nün de bulunduğu bir heyet benimle görüşmek için Boğazi-

---

¹ Prof. Dr. (Emekli), Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: gokfatm@gmail.com

çi Üniversitesine geldi. Yoğun bir günün geç öğleden sonrası Bölüm Toplantı salonunda grupta buluştuk. Ekip içinde gözlerinin içi gülen, etrafına aydınlık saçan genç bir kadın tüm mütevazılığı ve adı gibi ıslık, ıslıklığıyla dikkatimi çekti. Işıl Hoca ile böyle tanıştık ve onca yoğun akademik işlerinin arasında böyle bir hazırlık çalışmasının içinde yer alması doğrusu beni çok etkiledi. O Kurultayda ve sonra 1-5 Aralık 2004 yılında düzenlenen 4. Demokratik Eğitim Kurultayında Işıl da ben de yoğun çalıştık. Bu Kurultayda Işıl hocanın Komisyon Başkanı olduğu *Çokdilli, Çokkültürlü Toplumlarda Eğitim* başlığı altında yapılan çalışma kapsamlı, derinlikli ve özgün bir belgedir. İki cilt olarak yayınlanan Kongre Kitabından görülebilir. Bizim ilişkimiz o günden bugüne sınırsız devam ediyor. 2004 Kongresinin anımsadığım çok boyutları vardır. Feminist kadınlar olarak da kadın mücadelesini Kongrede var etmeğe çalıştık, epey de ses getirdik sanırım. Işıl'la beraber başka bir hatıramızı da yad etmek isterim burada. Komisyon başkanı olduğum "Eğitim Hakkı" başlığında davetli misafirlerimizden birisi 20. Yüzyılın yetiştirdiği en önemli eğitim bilim insanı Wisconsin Üniversitesinden Prof. Michael W. Apple idi. Prof. Apple ile Uluslararası Kongrelerden tanışıklığımız ve Boğaziçi Üniversitesine konferans vermek üzere davet ettiğimizde kurulan bir dostluğum vardı. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden oluşan beş genç akademisyenle kendisinin yazılarından derlediğimiz "Neoliberalizm ve Eğitim Politikaları" kitabı Eğitim Sen yayını olarak basıldı. Işıl Hoca ile ilk kez karşılaşıyorlardı. Ankara'ya geldiği gün Işıl hocayla beraber Prof. Apple'ı akşam yemeği için Ankara Kale'sinde bir lokantaya götürdük. Canlı bir gece idi, çok neşeli bir kadın grubu bir kutlama yapıp şarkılar söylüyordu. Biz ise muhafazakâr neoliberal dönemde eğitim düzenini Sağ'ın yeniden nasıl restore ettiğini tartışıyor ve Kurultay öncesi "Kurultay"ın tadını çıkarıyor idik. Prof. Michael Apple'ın akli fikri bu restorasyon nasıl inşa edildi ve bunun boyutlarını nasıl deşifre eder, nasıl dönüştürürüz idi. İki yıl sonra misafir hoca olarak Wisconsin'a gittiğimde de bu mesele ile yoğun haşır neşir olduk. Lakin Işıl yoktu aramızda. Ankara Kalesi'nde yaptığımız tartışma ziyafetini sık sık andık Apple'la.

Işıl Hocanın eğitim bilimleri disiplinine katkısı ve emeği çok yönlüdür. Her şeyden önce Işıl Hoca eğitim alanını toplumsal sınıf perspektifi ve toplumsal cinsiyet bağlamında kesişimsel olarak analiz eden az sayıda eğitim bilimciden biridir. Bu toprakların eğitim meselelerini anlayabilmek ve dönüştürücü nitelikte bilgi ve eylem donanımı biriktirmek eğitim gerçekliğinin çok boyutlu yapısının özelliklerini kavramak hayati bir önemi haizdir. Bunun yapılması çok önemli bir hizmettir. Kapitalizmin tarihselliği bağlamında eğitim meselelerinin nasıl analiz edilebileceği uğraşlarında akademisyen adaylarının ve genç akademisyen neslinin yolunu aydınlatmıştır. Ne mutlu bize ki Işıl Hoca çok sayıda lisansüstü, özellikle doktora öğrencisi yetiştirmiştir.

Prof. Dr. Işıl Ünal eleştirel bakış açısını eğitim meselelerinin temeline yerleştiren; eğitimin, egemenlik ve güç ilişkilerinin karmaşık yapısı içinde analiz edilmesinin yolunu açan bir eğitim bilimcidir. Eğitim bilimleri söz konusu olduğunda bu durumun kavramsallaştırılması ve algılanması çok önemlidir. Çünkü eğitim meseleleri ve eğitim sistemi söz konusu olunca dört bir yanımız efsaneleştirilen bir durumla sarılmıştır. Sadece kamuoyu değil, öğretmeni, akademisyeni ve diğer ilgililer ve kendini eğitim alanında söz sahibi olarak algılayan her kurum ve kişi eğitim sisteminin hem kavramsallaştırılması hem de pratiğinde bu efsaneleri içselleştirmiştir. Kapitalist toplumun egemenlik ilişkilerinin eğitim sistemiyle kurulduğu gerçeğini görünmez kılan ve hegemonik güç ilişkilerinin kendisini ve nasıl meşrulaştırıldığını sorgulamayı güçleştiren bir durumdur söz konusu olan. Bu durum aynı zamanda eğitimcileri ve eğitim bilimcileri işlerinin başında ve devamında toplumsal formasyon çözümlenmesi konusuna eğilmekten alıkoyar, onu önemsiz kılar. Prof. Dr. Işıl Ünal bu eksikliğin ne denli hayati olduğunu ortaya koyan çalışmalar yürütmüş, kongrelerde bu durumun tartışılmasına ön ayak olmuş, yayınlar yapmıştır. Eğitim bilimlerinin “Eğitim Ekonomi Politikası” alt disiplininin gündemde tutulması onun iğneyle kuyu kazmak misali emek vererek çalıştığı bir alandır.

Işıl Hocanın yılıp usanmadan mesai harcadığı, emek verdiği büyük sorunsal Türkiye’de eğitim bilimlerinin felsefi ve ontolojik temelleridir. Yukarıda bahsettiğim gibi Işıl Hocanın öğrencisi ve meslektaşı Seçkin Özsoy ile birlikte yazdıkları “Eğitim Bilimleri Felsefesi” kitabı bu büyük sorunsalın anlaşılması yolunda paha biçilmez bir temel yapıttır. Bu kitabı benim de Eğitim Bilimleri Fakültesinde hocam olmuş Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’na adarken şöyle yazmışlardır:

Eğitim bilimlerinin öğretmen yetiştirme amacına hizmet eden teknik bir araç, Eğitim (Bilimleri) Fakültesinin ise bir meslek yüksekokulu olmadığını inatla ve ısrarla savunan; Türkiye’de eğitim bilimlerini ayrı ve özerk bir disiplin, Eğitim (Bilimleri) Fakültesini ise salt akademik bir kurum olarak varetmek için özveriyle çabalayan; eğitim bilimlerinin bugün içine düşürüldüğü kimlik karmaşasını günümüzden 42 yıl önce öngörerek uyarıda bulunan ve bu nedenle “Eğitim Bilimlerinin Kassandra’sı” olarak nitelediğimiz kurucu dekanımız Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’nun değerli anısına...

Evet, eğitim bilimlerinin bu topraklarda yarım asrı aşkın bir tarihi var. Eğitim Bilimleri Fakültesinin Ankara Üniversitesi bünyesine özerk bir disiplin olarak kabul edilmesinden önce öğretmen yetiştiren kurumlar içinde bu konuya eğilen ve sorunsallaştıran güzide eğitimciler olmuştur. Lakin “Eğitim Bilimleri” adıyla ayrı ve özerk bir disiplinin kurulması hep ihmal edilmiş, ertelenmiştir. Bu durumun nedeninin iki temel boyutta irdelenebileceğini düşünüyorum.

1- “Mili Eğitimde esas olan öğretmenliktir” anlayışının hâkim olması,

- 2- Eğitim bilimci olarak varolan akademisyenler ve diğerleri eğitim sisteminin devasa sorunları ile öyle yoğun haşır neşir olmuşlardır ki bu konuya eğilecek düşünce yoğunluğuna erişememişlerdir. Bu da ontolojik bir sorundur. Felsefi yanı ayrıca derindir.

Türkiye’de eğitim bilimlerinin özerk bir disiplin olarak kurumsallaşması ise adeta Türkiye siyasi tarihinin geçirdiği dönemlere paralellik gösterircesine ileri geri sendeleyerek yol almıştır. 1965 senesinde Ankara Üniversitesi bünyesinde Eğitim (Bilimleri) Fakültesi açılması eğitim bilimlerinin kurumsallaşması yolunda çok önemlidir. Lakin eğitim bilimlerinin ayrı bir disiplin olması bakımından önemli bir eşik olan bu yapıya 1997 yılında Dünya Bankası işbirliğiyle yapılan YÖK “düzenlenmesi” ile müdahale edilmiş, eğitim bilimleri lisans programları kapatılmış ve Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretmen yetiştiren bir kuruma dönüştürülmüştür.

Eğitim bilimlerinin özerk bir disiplin olması yolculuğunda bulunduğumuz yeri anlamak yolunda kutup yıldızı olabilecek yapıt yukarda bahsettiğim *Eğitim Bilimleri Felsefesi* adlı kitaptır. Bu yapıt eğitim bilimlerinin diğer sosyal ve beşerî bilimler gibi özerk bir yapıya kavuşması mücadelesinin boyutlarını tartışmakta, ayrıca eğitim bilimci kimliği sorunlaştırılmakta ve ontolojik bir bağlamda ortaya konmaktadır. Çok açıktır ki bu mücadele Türkiye’de eğitim bilimcilerin kolektif olarak tarihe karşı bir sorumluluğu olduğu kadar, içinde yaşadığımız topluma karşı ertelenemez acil bir sorumluluğumuzdur. Işıl ve Seçkin Hocaların hazırladıkları ve 2010 yılında *Eğitim Bilimleri Felsefesine Doğru* adıyla ilk baskısı yapılan kitap, 2005 yılında Işıl ve Seçkin Hocaların bir grup genç eğitim bilimciyle birlikte yaptıkları çağrını yinelemekle bitmektedir. “Eğitim Bilimlerini Yeniden Düşünelim!” başlıklı bu çağrı yukarda bahsettiğim eğitim bilimci sorumluluğunu aklında ve yüreğinde duyan hepimize bu uğurda kolektif çalışmaya yapılmış bir davettir. On yedi yıl önce yapılmış bu çağrı güncelliğini, önemini ve aciliyetini bugün de korumaktadır.

Işıl Hocanın önderliğinde bir grup genç akademisyen tarafından 2011 yılında bir TÜBİTAK projesi olarak gerçekleştirilen ve daha sonra kitaplaştırılan “Türkiye’de Eğitim Bilimci Olmak: Bir Kimlik Araştırması” başlıklı çalışma da eğitim bilimlerinin Türkiye’deki macerasını izlemek bakımından önemli bir çalışmadır. Türkiye’de “eğitim bilimci kimliği” sorunsalının, bu disiplinde görev yapan akademisyenlerin eğitim bilimlerinin ontolojik ve epistemolojik sorunlarına ilişkin görüş ve deneyimlerinden yararlanarak tarihsel bir perspektifle çözümlenmesini amaçlayan bu araştırma, Türkiye’de eğitim bilimciliğin, kendini topluluk aidiyeti üzerinden tanımlayan bir kimlik bütünselliği göstermediğini; eğitim bilimciler arasında topluluk bilincinin yokluğunu ve aidiyet hissinin zayıflığını ortaya koymuştur. Işıl Hoca ve genç ekibince yürütülen bu araştırmanın bulguları da günümüzde geçerliğini ve güncelliğini korumaktadır.

Doktora eğitimini Hacettepe Üniversitesinde Eğitim Ekonomisi alanında tamamlayan Işıl Hoca'nın akademik üretimini burada listelemeyeceğim. Akademi dünyasına kitap, makale, kitap bölümü, kongrelerde yayınlanmış, yayınlanmamış bildiriler olarak çok sayıda akademik üretimi vardır. Lakin Işıl Hoca'nın katkısı niceliğin ötesinde "Eğitim Ekonomi Politikası" üzerine çok çeşitli konuların sorunsallaştırılması, derinliğine tartışarak çözüm yollarını da içeren analizler yapmasıdır. Işıl Hoca'nın çalışmalarının özgünlüğü sadece düşünme ve düşüncelerini ve ampirik verilerden çıkan sonuçları eğitim camiası ve geniş toplumla paylaşması değildir. Güncel ve kadim eğitim meseleleri üzerine yaptığı analizlerin toplumsal, siyasal bağlamı içinde derinliğine analizinin yapılması ve anlamlandırması eğitim camiası için yol göstericidir. Sevgili Işıl'ın yaptığı analizlerin önemi eğitim düzeninin kapitalizm şartlarında ve son 40-45 yıldır da neoliberal otoriter rejimin kısılcığında nasıl çarpıtıldığını deşifre etmesidir. Ayrıca bu çalışmalarda varolan derinliğin ve birikimin yanında yüreğini ve duygularını da bu analizlerde buluruz. Bilindiği gibi üniversitede eleştiri, Prof. Dr. Taner Benli hocamızın çok yerinde ifadesiyle, "akademik yaşamın tam da kalbinde yer almaktadır." Işıl Hoca'nın çalışmalarının önemi hüküm sürmekte olan eğitim düzeninin çeşitli alanlarına ve boyutlarına eleştirel bir ayna tutarak nitelikli kamusal eğitim hakkının toplumsal sorumluluk olarak düzenlenmesine giden yolları açma uğraşısıdır.

Işıl Hoca'nın ilk kitabı "Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi"dir. Eğitim politikası, eğitimin ekonomi politikası, eğitim bilimleri felsefesi ve eğitimde toplumsal cinsiyet konularında çok sayıda kitap bölümü, yayınlanmış makaleler, kongrelerde sunduğu bildiriler bulunmaktadır. Işıl Hoca'nın akademik üretim sürecine yaptığı çok önemli katkılarında biri çalışmalarına ve araştırma projelerinin birçoğuna alandaki istikbal vadeden gençleri, doktora sürecinde olan genç akademisyen adaylarını bu çalışmalara dahil etmesi, onların birlikte çalışma deneyimi ve birikimi kazanmalarını sağlamasıdır. Herkesin kendi odasına çekilip yazıp çizdiği akademik sistemde bu paylaşım ve dayanışmanın özellikle genç akademisyenler için ne denli kıymetli olduğunu akademik hayatımda da bizzat tanıklık ettiğim için biliyorum. Işıl Hoca'nın genç akademisyenler Derya Kayacan, Sebahat Şahin, Yeşer Torunla birlikte düzenledikleri "Eğitimin Cinsiyeti" atölyesi ve Temmuz 2021 de basılan aynı adlı kitap bu duruma güzel bir örnektir.

Işıl Hoca Michael Apple'ın "Akademisyen Aktivist" (Scholar Activist) diye tanımladığı bilim insanları grubunun güzide bir üyesidir. Eğitim politikasıyla ilgili çok önemli konuları kavramsallaştırmış, teorisini geliştirmiş, aynı zamanda alanda bilfiil eylem, direniş mücadelesi eden grubun içinde, yanında, omuz omuz yer almıştır. Işıl Ankara'da, ben İstanbul'da olmamıza rağmen eğitim hakkı, eğitimde demokrasi ve eğitim emekçilerinin hak ve demokrasi konuları başta olmak üzere eylem ve direniş mücadelesinde buluştuk. Yazının

başlığında bir zihin emekçisi olan Işıl Hoca için “Freireci bir eğitim bilimci” sıfatını kullanmam tam da bu nedenledir.

Işıl Hocanın, doktorasını aldıktan sonra 1987 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde başladığı akademik hayatına çok sayıda Barış İçin Akademisyen örneğinde olduğu gibi bir kanun hükmünde kararname ile son verildi. Yıl 2016, 679 nolu KHK. Barış İçin Akademisyenler adını alan ve “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisine imza atan ilk 1128 akademisyenden biri olan Işıl Hoca Ankara Üniversitesinden ihraç edilen ilk gruba girmeyi başardı. Söz konusu bildiride vatandaşların Sur'da, Silvan'da, Nusaybin'de, Cizre'de, Silopi'de ve daha pek çok yerde haftalarca süren sokağa çıkma yasakları altında fiilen açlığa ve susuzluğa mahkûm edildiği; yerleşim yerlerine ancak bir savaşta kullanılacak ağır silahlarla saldırılarak, yaşam hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı başta olmak üzere anayasa ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınmış olan hemen tüm hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği vurgulanmakta ve devleti yöneten aktörlerin bu politikadan derhal vazgeçmesi, sokağa çıkma yasaklarının kaldırılması, gerçekleşen insan hakları ihlallerinin sorumlularının tespit edilerek cezalandırılması, vatandaşların uğradığı maddi ve manevi zararların tespit edilerek tazmin edilmesi, bu amaçla ulusal ve uluslararası bağımsız gözlemcilerin bölgede giriş, gözlem ve raporlama yapmasına izin verilmesi talep edilmekte idi.

Bildirinin hemen ardından saldırı başladı ve Ankara Üniversitesi Rektörü Erkan İbiş bu fırsatı kaçırmadı, tarihteki yerini sağlamlaştırdı. Öğrencilerinden ayrıldığına üzüldüğünü belirten Işıl Hoca akademik çalışmalarını dayanışma akademilerine taşıyan grubun içinde yerini alarak Ankara Dayanışma Akademisinde (ADA) ve Kocaeli Dayanışma Akademisinde (KODA) dersler, seminerler, atölye çalışmalarını sürdürüyor.

Bilimsel çalışmalarına özveri ve üretkenlikle devam eden Işıl Hoca, Türkiye eğitim düzeninin içinde bulunduğu neoliberal kapitalistleşme dönemine bağlı dinamiklerin irdelenmesine yönelik entelektüel çabasını, eğitim politikalarına nasıl müdahale edildiğinin çözümlenmesi ve eğitimde toplumsal cinsiyet konularına yoğunlaşarak sürdürmektedir. Çözüm için bir kurtarıcı beklemek değil, mücadele etmek gerektiğini her an akıl ve gönül yoluyla gündeme getirerek...

Kendisine hayat arkadaşı Sedat Bey'le birlikte uzun, mutlu, sağlıklı yıllar diliyorum.

Sunuş

Işıl Hoca, 1982 yılında başlayan akademik yaşamı boyunca pedagojik düşüncesinde herhangi bir epistemolojik sapma ya da savrulma sergilemeksizin pedagojik imgelemin sınırlarını genişleten eserler vermiştir. Diğer insan ve toplum bilimciler içinde olduğu gibi, eğitim bilimciler içinde de Bourdieu'nün tanımlamasıyla, "fast-thinker"ların, yani eğitim hakkında egemenlerin duymak istedikleri şeyleri bilimsel bir kisveye büründürerek akademik bir üslupla söyleyen "makbul" ve/ya da steril radikalizmiyle maruf akademisyenlerin sayısı bir hayli fazladır. Işıl Hoca, egemenlerin eğitim sorununu herkesin sorunuymuş gibi göstermekten başka bir marifeti olmayan bu kanaat teknisyenlerinden (doksazof) değildir. Otuz yılı aşan akademik yaşamı boyunca eğitim dünyasını değiştirmek üzere anlamaya çalışan Işıl Hoca, bir Fransız deyişinde olduğu gibi ("R. Aron ile haklı çıkacağıma, J. P. Sartre ile yanılmayı tercih ederim"), bir başkasıyla haklı çıkacağımıza onunla yanılmayı yeğleyeceğimiz bir eğitim bilimcidir. Işıl Hoca, Weberyen terimlerle, kendi eylemlerinin alan içindeki etkilerinin hesabını verebilen, doğru bildiğini zorla dayatmaktan sakınan, en azından kendini, yargılarını başkalarına dayatırken yakalayabilecek kadar zanaatına hâkim bir akademisyendir.

Işıl Hoca bir Barış Akademisyeni olarak kamuoyunda "Barış Bildirisi" diye anılan "Bu Suça Ortak Olmayacağız!" başlıklı metne attığı bir imza nedeniyle Ocak 2017'de bir gece yarısı çıkarılan 679 sayılı KHK ile hukuksuz bir biçimde üniversiteden tasfiye edilen ilk eğitim bilimci öğretim üyesi olarak üniversite tarihine geçmiştir. Üniversitenin Işıl Hocaya ve diğer barış akademisyenlerine reva gördüğü muamele, üniversitenin ve entelektüelliğin hali pür melali konusunda yeni başlayanlar için sıkıştırılmış özet gibidir.

Bu derlemeyi, Işıl Hocayı vefa ve şükran duygularıyla yazılmış bir "arماğan"la onurlandırma vesilesi değil, onun öğrencisi olma, onunla arkadaş ve/ya da meslektaş olmanın gururunun bir ifadesi olarak görmek gerekir. Işıl Hocadan, onun kişiliğinden, akademik ve politik duruşundan, hayata bakış açısından çok şey öğrendik ve öğrenmeye de devam ediyoruz hâlâ. Eleştirel ve özgürleşimci bilgi üretimi ile öğretim arasında kurduğu sıkı bağ ve öğrencisine verdiği önem, Işıl Hocanın akademideki yolculuğunun en ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Yükseköğretimin ticarileştirildiği, bilimsel etkinliğin ise "proje bilgi üretme pratiği" olarak metalaştırıldığı bir dönemde Işıl Hoca ile karşılaşmak, her iki sürece de meydan okuyan bir politik duruşu akademi-

de bulabilmek demektir. Bu karşılaşmayı yaşayabilmiş öğrencilerine ve/ya da meslektaşlarına ait yazıların derlemesinden oluşan bu kitap, her şeyden evvel Işıl Hoca'nın kişiliğinde bilginin metalaşmasına karşı verilen mücadeleye ve akademik özgürlükler için harcanan emeğe saygının bir ifadesidir.

Işıl Hocanın, akademik topluluğun engin akademik birikimini alçakgönüllülüğü ile birleştiren seçkin üyelerinden biri olması; zengin bilgi ve deneyimini cömertçe paylaşmaya her zaman açık olan sınımsız yüreğiyle, öğrencisi olmuş olmamış pek çok meslektaşından, diğer üniversite ve disiplinlerden arkadaşlarına ve uzun yıllar boyunca onun rahle-i tedrisinden geçmiş binlerce öğrenciye kadar herkesin içten saygı ve sevgisini kazanmış olması, onun için böyle bir derleme yapmamız için tek başına yeterli bir nedendir. Ama bizim böyle bir derleme yapmamızın asıl nedeni, bize direnişin bir tercih değil bir zorunluluk haline geldiği karanlık zamanlarda tarihi yarıp geçecek olanların en alttakiler ve görünmeyenler (daha doğrusu görünmez kılınanlar) olduğunu öğretmiş olan Işıl Hocaya saygı ve bağlılığımızı sunmaktır. Akademik yaşamı boyunca Işıl Hoca ile bir biçimde yolları kesişmiş; onun arkadaşı, dostu ve öğrencisi olmuş yazarlarımızın tamamı bu derlemeye yaptıkları katkılarla aynı zamanda Hoca'ya olan sevgi, saygı ve minnetlerini de ifade etmiş oldular. Yazarlarımızın her birine harcadıkları bu entelektüel emekten ötürü ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Geçmişte "armağan"lar, her hoca için değil, ancak böyle bir "hediyeyi" gerçekten hak eden hocalar için; öğrencilerinin akademik ikbaline ya da kurumun yönetsel gelişimine katkılarından ötürü değil, disiplinin kurumsal ve kuramsal gelişimine yaptıkları katkılardan ötürü çıkarılmıştır. Bu yüzden geçmişte kendisi için armağan çıkarılmamış pek çok hoca vardır. Ne yazık ki bu ülkenin çölleşmiş üniversite ortamında "armağan" geleneği de Kemal Gözler Hocanın¹ deyimiyle "ifsat" edilmiş, artık neredeyse her hocaya verilen bir tür "emeklilik hediyesi"ne dönüşmüştür. Bu kitap bol keseden dağıtılan "emeklilik ikramiyesi" niteliğinde bir "armağan" değildir; çünkü akademisyenliği "yapılan" değil, "olunan" bir "şey"; bir "iş" değil, bir "oluş" olarak gören bir entelektüel için emeklilik anlamsızdır her şeyden önce. Bu derleme, Işıl Hocanın arkadaşları, meslektaşları ve/ya da öğrencileri olarak ona olan vefa borcumuzun küçük bir karşılığı olarak hazırlanan bir "armağan" da değildir. Bunun nedeni ona olan söz konusu borcun bir armağan kitapla karşılanamayacak ölçüde ağırlığı olmadığı gibi hepimiz için rol modeli olan sevgili Hocamızın entelektüel değerinin ve ona olan sevgimizin armağanlara sığmayacak kadar büyük olması da değildir elbette. Bir başka barış akademisyeni

---

¹ Gözler, K. (2019). Akademik Dergi Yayıncılığı Üzerine Gözlemler ve Eleştiriler. Erişim: <https://www.anayasa.gen.tr/dergi-yayinciligi.htm>

olan Murat Sevinç Hocanın² isabetle ve ironiyle ifade ettiği gibi, kimi akademisyenlerin emekli oluşları bir armağandır akademiye ve bu yüzden onlar için bir armağan yayınlanması bile yadırgatıcıdır. Bir de öyle akademisyenler vardır ki, varlıkları armağandır akademiye ve bu yüzden onlar için ayrıca armağan yayınlanması bile gereksizdir. Onların emekli oluşu ya da daha kötüsü akademiye uzaklaştırılmaları yeri bir "armağan"la doldurulması imkânsız bir boşluk ve bir eksiklik. Eksiklikleri, araştırma ve öğretim etkinliklerini artık üniversitede yapamayacak olmalarından değildir yalnızca. Onlar bu etkinliklerini her ortam ve fırsatta yürütebilecek kapasitededirler zaten. Kimi akademisyenlerin eksikliği ve yarattığı boşluk, toplamdan bir kişinin eksilmesinden ibaret değildir; çünkü onlar belli bir akademik habitusun cisimleşmiş halleridir, dolayısıyla yerleri doldurulamaz olandır. Işıl Hocanın ihracıyla yerleşik "üniversite" özgürleşimci ve eleştirel bir akademik habitus için uygun bir ortam olmadığını göstermiştir.

Kitap ismi üzerinde editörler olarak bir hayli tartıştık. Kitabın ismi konusundaki bu titizliğimiz, Işıl Hocayı, ona adayacağımız kitabın klasik bir "armağan" olmayacağı vaadiyle zar zor ikna edebilmemizdir. Zira Hocamız "armağan" kavramına da fikrine de pek sıcak bakmıyordu açıkçası. İçinde "armağan" sözcüğü geçmeyecek şekilde belirlediğimiz pek çok isim arasında buna karar kıldık: "Eğitim Bilimlerinin Kassandra'sı-Işıl Ünal İçin Yazılar". Sırf "armağan" dememek için böyle bir başlık atmadık kitaba, çünkü aslında bizzat emekliliği akademi için bir armağan olan insanlar için yazılmış "armağan"lardan bir "armağan" olsun istemedik. Derleyenler olarak sürecin başından beri, bu kitabın "armağan" adı altında salt bir Işıl Hoca övgüsünün ötesine geçmesini amaçladık. İtiraf edelim ki, bu amacımıza bütünüyle ulaşabildiğimizi söyleyebilmek pek mümkün değil; zira söz konusu olan Işıl Hoca ise övgüden ve hayranlıktan kaçınmak, akademik ve kişisel erdemlerinin farklı yazılarda yinelenerek vurgulanmasının önünü almak çok zordu. Ancak Işıl Hocaya yönelik bu övgülerin hiç de "doğüstü" ya da "insanüstü" nitelikte olmadığını da teslim etmek gerekir. Işıl Hocaya dair bu son derece insanca duygu ve düşüncelerin onu uzaktan yakından tanıyanlar arasında çok yaygın olduğunu anımsatmak isteriz. Bir "fenomen" ya da bir "kahraman" olarak anılmayı en başta bizzat Işıl Hocanın hiç istemeyeceğini çok iyi biliyoruz.

Işıl Hocayı mitolojik figür Kassandra'ya benzetmemizin nedenine gelince... Kassandra metaforu, malum, geleceği gören ama değiştirme ve başkalarını ikna gücü elinden alınmış kişiler için kullanılır. Bu metaforu Işıl Hoca "Eğitim Bilimleri Felsefesi" kitabını ithaf ettiği A. Ü. Eğitim (Bilimleri) Fakültesinin (EBF) kurucu dekanı Hamide Topçuoğlu için kullanmıştı. Hamide

---

² Sevinç, M. (2013). Zerafet. *Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, c.I, s.15.

Hoca, 1967 yılında yazdığı bir makalede meslek (öğretmen yetiştirme) ile disiplin (eğitim bilimleri) arasındaki sınırların iyi çizilmesi gerektiğini, yoksa bundan disiplinin zarar göreceğini, EBF'nin meslek elemanı yetiştiren bir kurum değil akademik bir kurum olduğunu savunmuştu. EBF'nin "sadece adıyla değil muhtevasıyla da akademik bir kurum" olması gerektiğini öne süren Hamide Hoca, 1997 yılındaki YÖK düzenlemesiyle bu fakültenin ve dolayısıyla eğitim bilimleri disiplininin başına gelenleri adeta 30 yıl öncesinde görmüştü. Söz konusu YÖK düzenlemesiyle EBF akademik bir kurum olmaktan çıkarılarak öğretmen yetiştiren bir kuruma dönüştürülmüştür. EBF'nin akademik statüsü konusunda Hamide Hocayla aynı kanıyı paylaşan Işıl Hocanın da bu konuda ilki 1996 yılında yazılmış yazıları bulunmaktadır. Bu nedenle Işıl Hocayı eğitim bilimlerinin yaşayan Kassandrası olarak anmakta bir beis görmedik. Ama Işıl Hocanın Cassandra unvanını, sadece eğitim bilimlerinin geleceğini görüp uyarılarda bulunduğu ama dinlemediği için değil, Barış Bildirisi imzacısı olduğu ve politik görüşünden ötürü üniversiteden ihraç edilen ilk eğitim bilimci olduğu için de hak ettiğini düşündük. Her metafor gibi kastı aşan imaları olabilir belki ama bizim kitaba bu ismi verme konusundaki gerekçemiz budur.

Derlememiz, eğitim bilimleri üzerine yazılmış (özellikle eğitim iktisadı alt disiplini olmak üzere bu disiplinin ontolojik, epistemolojik ve metodolojik sorunsallarını konu edinen) yazıların yanı sıra eğitim (bilimleri) alanında yazılmış yazılardan oluşmaktadır. Kitapta bilimsel makalelerin dışında Işıl Hocamızla yaptığımız bir hasbihale ve O'nunla ilgili anı ve anekdotlara da yer verilmiştir. Böylece kitap, ilk ikisinde makalelerin, diğerinde ise hasbihal, anı ve anekdotların yer aldığı üç bölümden oluşmuştur. Işıl Hocaya adadığımız bu derlemenin ortaya çıkmasında bizleri yalnız bırakmayan, yazılarıyla katkı sunan tüm yazar arkadaşlarımıza ve hocalarımıza tekrar teşekkür etmek isteriz. Son olarak bu kitabı basmayı her şeye karşın tereddütsüz kabul ettiği için başta Siyasal Kitabevi'nin genel yayın yönetmeni Sayın Ertan Akkaş'a ve emekleri geçen tüm yayınevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Derleyenler adına Seçkin ÖZSOY